

Illegális migráció – Ukrajna biztonságföldrajzi jelentősége

Dobák Imre

Pécsi Tudományegyetem, doktorandusz hallgató

A folyamatosan bővülő Európai Unió egyre súlyosabb problémaként szembesül az illegális migráció jelenlétével. Az Unió külső határainak keletre tolódása és az ezzel párhuzamosan megerősödő külső határelőőrzés ellenére illegális migránsok százezrei lépik el Európát évről évre. Míg a bővítés előtt keletről az Európai Unió a csatlakozásra váró kelet-európai országokon, mint „szűrőn” keresztül szembesült az illegális migrációval, a bővítéssel, illetve a schengeni tagsággal párhuzamosan a térség országainak ez a szerepe várhatóan csökken. Kérdésként merül fel, hogy milyen szerep hárul az Unió 2004-től új szomszédjává vált Ukrajnára. Vajon maga is „szűrővé” válik, vagy az Unió külső határait még nagyobb nyomás nehezedik az illegális migráció terén?

Nowadays, the enlarging EU is facing with illegal migration as a serious problem. Despite of moving the EU's borders towards east and strengthening the border control in parallel therewith, hundreds of thousands of illegal migrants infest the territory of Europe. Before the EU enlargement the candidate countries played as a filter role, now with the enlargement and becoming part of the Schengen system such role of these countries is expected to continuously decline. The question is what sort of role of the EU neighbour Ukraine would play now? Will she become a filter country, or would there be an even higher pressure of illegal migration on the EU's eastern borders?"

A migráció és az illegális migráció nem új keletű jelenség, az előnyösebb életfeltételeket biztosító területek irányába történő „népességmozgás” egyidős az emberiséggel. Az illegális megnyilvánulási formája, esetleges tömeges jellege folytán azonban napjaink Európája mégis talán az egyik legjelentősebb biztonságpolitikai veszélyként szembesül vele. Az itt élők számára valós fenyegetést „ellenőrizhetetlensége”, a kapcsolódó, illetve az arra épülő és abból hasznot húzó cselekmények jelntik, így pl.:

- az embercsempészet és emberkereskedelem;
- a kábítószer és fegyverkereskedelem;
- a szervezett bűnözés;
- a prostitúció;
- a hamis úti- és személyi okmányok előállítás;
- a feketegazdaság növekedése;
- a korrupció;
- továbbá különböző erőszakos bűncselekmények.

Az emberek többsége az illegális migrációt és az illegális migránsokat előítéletekkel kezeli, noha az illegális migránsok zöme sajátos, érthető okból választja a helykeresésnek ezt a módját.

A hétköznapi ember fél az esetlegesen kapcsolódó bűncselekményektől, a feketegazdaság felvirágzásától, a terrorizmus veszélyétől, vagy akár a különböző fertőző betegségektől, melyeket gyakran az idegenekkel társítanak. Napjaink médiatudósításai is egyre gyakrabban foglalkoznak azokkal a betegségekkel (pl. TBC, AIDS), melyek terjedésében nagy szerepe lehet a jóval fertőzöttebb keleti területekről térségünkbe érkező illegális migránsoknak.

Tény továbbá az is, hogy a migráció illegális formája az esetek többségében automatikusan kapcsolódik a különböző illegális tevékenységekhez, hiszen a migránsok engedélyek és papírok híján kénytelenek illegális tevékenységekből megélni, vagy a hajléktalanok és kéregetők táborát népesítik. Nem hagyhatjuk figyelmen kívül azt sem, hogy „kéretlen” megjelenésük, amely számtalan gazdasági, egészségügyi, és szociális feszültségforrást eredményez, az etnikai ellentétek fellángolásához is adalékot adhat.

Nagyon nehéz röviden meghatározni, hogy kik is azok, akik az „illegális migrációhoz”, mint kategóriához sorolhatóak. A összetett jelenségre az egyes nemzetközi szakirodalmak is gyakran eltérő megfogalmazásokat használnak.

Végeredményként azonban közös alapnak tekinthető, hogy az illegális migráns kategóriája alatt az adott ország területére illegálisan belépő, ott illegálisan tartózkodó, illetve illegálisan munkát vállaló (vagy egyáltalán nem dolgozó) személyeket kell érteni. Természetesen a fenti jelenségek kombinációi még összetettebbé teszik a kategóriát, így ide sorolhatóak például azok, akik illegális határátlépés révén (akár határátkelőhelyen, vagy pl. akár zöldhatáron) bejutottak egy ország területére, de ide sorolhatóak azok is, akik legálisan léptek be egy ország területére, de „illegálissá váltak”, mivel a számukra engedélyezett időtartamnál tovább tartózkodtak az adott országban, vagy „engedély nélkül utaztak tovább” egy harmadik ország területére.

Felmerül továbbá a kérdés, hogy az illegális migránsok kategóriájába tartozó egyének sorsa hogyan változik, és melyik az az időszak, amikor még „vegytisztán” az illegális migránsokhoz sorolhatóak. Példaként említhető, hogy a menedékkérők számos esetben az adott menedéket nyújtó országba csak az illegális módon történő bejutás után élhetnek a menedékhez fűződő jogukkal, mint alapvető emberi joggal. Éppen ezért az illegális migrációnak ezen a pontján szétválnak a „menedékkérők”, illetve az illegális migránsok (pl. gazdasági) egyéb típusai. Ha az Unió, mint célterület szempontjából vizsgáljuk a helyzetet látható, hogy az illegális migráció az egyes EU tagországokat és a szomszédos nem EU tagországokat eltérő módon sújtja. Míg egyesek (pl. Németország), mint kiemelt célterület az EU többi tagországán már áthaladt illegális migránsokat fogja fel, addig más uniós országokra (pl. Olaszország, Spanyolország, Magyarország stb.) nemcsak célterületi feladatok, hanem mint az uniós külső határőrizetet ellátójára is jelentős többlet feladatok hárulnak. A fenti adatok jól mutatják, hogy az ezredfordulón az illegális migráció, mint célterületet, leginkább az Unió legjobban fejlett, illetve migránsok tömegeit már korábban felszívó országait érintette.

Az Európába irányuló illegális migráció nagysága a célszágok szerinti bontásban (2001)¹: Nagy-Britannia 12%, Olaszország 12%, Franciaország 11%, Németország 11%, Görögország 10%, Ausztria 6%, Hollandia 6%, Csehország 5%, Spanyolország 5%, Szlovénia 5%, Szlovákia 4%, Magyarország 3%, Belgium 2%, Svédország 2%, Ciprus 1%, Dánia 1%, Finnország 1%, Írország 1%, Lengyelország 1%, Portugália 1%.

Ukrajna jelentősége

A 2004-es bővítéssel azonban új helyzet teremtődött a térségben és előtérbe került Ukrajna jelentősége. Az 1991-ben létrejött európai ország geopolitikai viszonyait tekintve a keletről az Európai Unióba irányuló illegális migráció szempontjából talán az egyik leginkább érintett ország. A 49 milliós lakosságú, területének és határainak nagyságával európai viszonylatban is előkelő helyet elfoglaló ország keletről a kibocsátó területek migrációs nyomásával, nyugatról pedig az Unió szigorú határellenőrzésével néz szembe. Köztes elhelyezkedése, illetve a nála gazdaságilag jóval fejlettebb Unió országokkal való közös határszakasza révén az országot az illegális migráció jelensége több szempontból is érinti. Egyrészt, területe mintegy tranzit területként nyugati irányba az egyik legfontosabb migrációs útvonal, másrészt az ország rossz gazdasági kilátásai, és a nehéz megélhetési körülmények révén Ukrajna kibocsátó területként is jelentős az illegális migráció folyamatában.

A folyamatosan emelkedő szintű, tranzit jellegű migráció miatt évről-évre migránsok ezrei érkeznek Ukrajnába azzal a reménnyel, hogy eljussanak az Európai Unió valamelyik tagországába. A keleti határokon viszonylag könnyen jutnak keresztül az ázsiai és távol-keleti térségből érkező migránsok, majd a célterület megválasztása után már gyakran csak az EU keleti határain tűnnek fel. A témával foglalkozó publikációkban az illegális migráció nagyságára vonatkozóan eltérő adatokat találhatunk, melyek csak sejtetni engedik a jelenség valós nagyságát. Az illetékes ukrán szervek 2004-ben 25 539, 2005-ben már 32 726 személyt vettek őrizetbe², amely szám azonban vélhetően még így is jelentősen elmarad a tényleges illegális migránsok számától.

Az EU bővítés Ukrajnában is érezhető változásokat hozott. Tranzit jellege felértékelődött, és egyre többen választják „ugródeszkának” az ország területét. Kedvező földrajzi elhelyezkedése miatt folyamatosan duzzad a nyugatra vágyó, ideiglenesen ott tartózkodó migránsok száma, melyek kezelése a hatóságokat soha nem látott problémákkal szembesítik. Az Unió részéről megjelenő következetes migrációs politika és a szigorodó külső határellenőrzések is egyértelműen negatív tényezőként jelennek meg és fokozzák az ország „buffer” szerepét. Napjainkra az illegális migráci-

-
- 1 Szerkesztve az alábbiakban szereplő adatok alapján: (Irregular Migration and Human Smuggling in Central and Eastern Europe – Presentation at the 9th international metropolis conference – Geneva, 2004.09.29. www.icmpd.org/uploadimg/- International Centre for Migration Policy Development
  - 2 Forrás: Ukraine’s policy to control illegal migration – International Centre for Policy Studies (Kyiv, Ukraine) / Institute for Public Affairs (Warsaw, Poland) – Kyiv 2006, (Viktor Churnak, Natalia Shapovalova, Piotr Kazmierkiewicz), page 10.

ót, illetve a migránsok számának növekedését már nem csak az EU oldaláról tekintve, hanem Ukrajna szemszögéből nézve³ is, a nemzetbiztonságot alapvetően veszélyeztető tényezők közé sorolják.

Ukrajna számára súlyos feladatot jelent a határainak nagyságából adódó határőrizeti feladatok ellátása, ahol főként a volt Szovjetunió korábbi belső (nem nemzetközi) határaiként funkcionáló területeken vannak megoldatlan feladatok. A nem megfelelő határőrizet, a szűkös pénzügyi lehetőségek, a határőrizeti feladatokat támogató technikai eszközök hiánya, az illegális migránsokat ideiglenesen befogadó táborok alacsony száma, továbbá a migrációval kapcsolatos egyes kétoldalú államközi megállapodások rendezetlensége, illetve a jelen lévő korrupció csak tovább súlyosbítják a helyzetet.

Nem feledkezhetünk meg persze arról sem, hogy az elmúlt évtizedekben az ukránok számára is megnyíltak a határok, így Ukrajna maga is jelentős (negyedik legnagyobb) migrációt kibocsátó területté vált. A nehéz gazdasági kilátások ukránok millióit irányították külföldre. Az 1989. népszámlálás adatai szerint közel 7 millió ukrán tartózkodott külföldön. Napjainkban is többségük időszakos, szezonális munkavégzés céljából hagyja el Ukrajnát, gyakran illegálisan a gazdaságba bekapcsolódva. Az ukrán munkástömegek számát – az őket felszívó egy-egy nagyobb országot tekintve – még a hivatalos adatok is több százezerre teszik, amelyek rangsorában Oroszország és Lengyelország mellett Olaszországot és Csehországot kell megemlíteni.

Az illegális migráció útvonala

A témával foglalkozó egyes kutatók az Ukrajnába „bevezető” illegális migrációs irányok közül a „legáteresztőbbnek” az orosz–ukrán határt tekintik, amely mellett a Kijevhez közeli belarusz határtérséget, illetve Odessza térségét kell még megemlíteni, amely mint az egyik legnagyobb belépési pont a délről jövők előtt jelent továbbhaladási utat az ország belsejébe.

Az ICPS témával foglalkozó tanulmánya⁴ az Ukrajnába vezető külső irányokat, útvonalakat főként a migránsok nemzetisége alapján meghatározva, az alábbi módon osztja fel:

- Vietnámi folyosó: a volt Szovjetunió területére munkavégzés céljából érkező személyek, akik az engedélyezett időn túli tartózkodással váltak „illegálissá” és megpróbálnak Ukrajnába belépni, többnyire hamis papírokkal.
- Pakisztáni–indiai folyosó: Többnyire Oroszországba, vagy Ukrajnába szülő turista vízum beszerzését követően próbálnak meg Ukrajnán keresztül illegálisan Európa nyugati felére jutni.
- Srí Lankai–bangladesi folyosó: a nyugat Ukrajnai területeket megcélozva, a Kelet-Közép Európai országok illegális tevékenységben érintett közreműködőinek segítségével igyekeznek nyugatra.

3 Kaszó Róbert: Az új ukrán katonai doktrína: út a NATO-tagság felé? EURÓPAI INTEGRÁCIÓ – 2005.05.23. – Új Honvédségi Szemle

4 ICPS newsletter #8 (312), 6 March 2006, A publication of the International Centre for Policy Studies

- Afganisztáni folyosó: többnyire Afganisztánból érkező menekültek, akiket Moszkva, Kijev, illetve egyéb FÁK nagyvárosok szívnak magukba.
- Kínai folyosó: a toborzott kínai csoportok még legálisan, turista vízummal érkeznek Moszkvába, majd onnan illegális úton Ukrajna érintésével igyekeznek eljutni a nyugat európai térségbe.
- Kurd folyosó: az 1990-es évek közepe óta, iráni, iraki és török kurdok érkeznek Ukrajnába hamis papírokkal, vagy nemzetközi bűnözői körök segítségével.
- Üzbég és tadzsik folyosó: folyamatosan növekszik a térség etnikai és vallási konfliktusainak hatására az Ukrajnán keresztül Európa nyugati felére eljutni vágyók száma,
- Csecsen folyosó: 2002. óta tartják számottevőnek a folyosó létét. Számos csecsen nemzetiségű orosz állampolgár használja a kelet-európai térség (pl. Lengyelország, Csehország, és Szlovákia) elérésére, menekült státusz reményében.

A fenti útvonalak aktivitásában jelentős szerepet játszanak a kibocsátó területeken történő, migrációt előidőző vagy fokozó események, többek között fegyveres konfliktusok fellángolása, etnikai konfliktusok, vagy akár váratlan természeti katasztrófák bekövetkezése. Az Ukrajnát körülvevő térségek konfliktusaira számos külön kiemelhető példát is találhatunk (pl. azerbajdzsáni konfliktus⁵ 1988–1989, csecsen menekülthullám 1995.), amelyek az elmúlt 10–15 évben, a valós feltartóztató képességű földrajzi határok hiányában közvetlenül érintették Ukrajna területét, és nagyobb méretű menekülthullámot eredményeztek.

Az *Europol tanulmánya*⁶ az Európai Unió keleti határain ismert három főbb migrációs tranzit terület (Oroszország/Moszkva, Ukrajna/Kijev, Törökország/Isztambul) egyikeként említi az Ukrajna/Kijev térséget, amely több ország irányába „osztja el” a keletről érkező migránsokat. Lengyelország közvetlenül Németország felé, Szlovákia pedig Csehország és Ausztria felé, míg Magyarország közvetve Németország, illetve Ausztria/Olaszország irányába „biztosít” útvonalat.

Az ország földrajzi elhelyezkedése, a nyugatra vezető továbbhaladási utak alternatívái vonzóvá teszik Ukrajnát, amely eredményeként az „ideiglenesen ott tartózkodó” migránsok száma is folyamatosan duzzad. A keleti területekről érkező, többségében gazdasági eredetű migránsok gyakran embercsempészek közreműködésével jutnak el Ukrajnáig, majd az ország keleti határain bejutva a hatóságok a migránsok áradatával gyakran már csak az ország belsejében szembesülnek. Meglepő számadat, hogy 1991. és 2003. között az ukrán hatóságok kb. 100 000 illegális migránst tartóztattak fel Ukrajna nyugati határain.⁷

5 New issues in refugee research Working Paper No. 109 Unwanted migration: Combating and unwittingly creating irregular migration in Ukraine Greta Uehling Solomon Asch Center for the Study of Ethnopolitical Conflict, University of Pennsylvania United States of America, / October 2004 Evaluation and Policy Analysis Unit, United Nations High Commissioner for Refugees CP 2500, 1211 Geneva 2 Switzerland ISSN 1020-7473 www.unhcr.org

6 www.europol.org – Europol-Organised illegal immigration into the European Union

7 Caught Between East and West, Ukraine Struggles with Its Migration Policy – By Olena Malynovska – National Institute for International Security Problems, Kyiv January 2006 Transit, Illegal Migration, and Human Trafficking, www.migrationinformation.org

A leginkább érintett nyugati irányú „kilépési pontnak” Kárpátalja, vagyis a magyar–szlovák–ukrán hármashatár térsége tekinthető. Az illegális migráció szempontjából talán legfrekvenciáltabb szlovák–ukrán, és magyar–ukrán határokon (és egyben EU külső határokon) átjutva már több útirány is választható. Nem ritka, hogy néhány nap alatt több tucat, többségében Délkelet Ázsiából érkezett illegális migránst fognak el még a határátlépés előtt az ukrán határőrök⁸. Példaként említhető, hogy a csapi ukrán határőrs 2006 augusztusáig az év során már 2713 illegális bevándorlót⁹ tartóztatott fel.

Az elmúlt több mint tíz év alatt, a viszonylag rövid ukrán–szlovák határ ellenére Szlovákiában is érezhető volt a migráció intenzitása. Szlovákiában 1993. eleje és 1998. közepe között, összesen több mint 17 ezer személyt¹⁰ vettek őrizetbe illegális határátlépés miatt, az Európai Unió csatlakozás megelőző időszakban a szlovák–ukrán határszakaszon pedig már megduplázódott a feltartóztatott migránsok száma és a 2002. évi 2399 főről 2003-ra 5483 főre emelkedett¹¹.

Az illegális migránsok valós számát és összetételét szinte lehetetlen meghatározni, azonban az Ukrajnán keresztül érkező menekültek, illegális migránsok összetételére következtetni lehet. 2005-ben a legtöbb migráns Ázsiából és Afrikából, főként Afganisztánból, Pakisztánból, Indiából, Bangladesből, és Srí-Lankából érkezett, amely mellett jelentős szerep jutott a volt Szovjetunió utódállamaiból érkezetteknek is. A kárpátaljai térségben érzékelhető a földrajzilag viszonylag közel elhelyezkedő Moldáviából kiinduló egyre növekvő moldáviai migráció jelensége is.

Az illegális migrációt befolyásoló tényezők

A migráció okai között számos tényező sorolható fel (pl. gazdasági okok, konfliktusok, szegénység, munkanélküliség, jobb élet reménye, prostitúció), melyek részletes ismertetésére a jelen írás keretei nem adnak lehetőséget. Közös jellemző azonban, amely a célország megválasztását elsődlegesen befolyásolja a gazdasági és boldogulási lehetőségek keresése, illetve a kibocsátó és fogadó területek közötti életszínvonalbeli különbségek. Az útirányt azonban már a köztes országok migrációs politikája, különböző intézkedései (pl. határellenőrzés), a már ott lévő, korábban érkezett migránsok által nyújtott segítség, illetve nagymértékben az utazási lehetőségek (közlekedési útvonalak) befolyásolják. Példaként említhető, hogy az Ukrajnától keletre lévő Oroszország illegális migráció elleni fellépései, intézkedései is vélhetően tovább, nyugat irányába szorítják a területén illegálisan élőket, így a szigorodó orosz intézkedések közvetve negatívan¹² befolyásolhatják az illegális migránsok számának alakulását Ukrajnában.

8 Forrás: Kárpátinfo hírportál 2006.08.09. Majd háromtucatnyi migráns a hét végén

9 Forrás: Kárpátinfo hírportál 2006.08.05. Sátortábort vertek az erdőben az illegális bevándorlók

10 Migration and Asylum in Central and Eastern Europe – European Parliament – Directorate General for Research – working paper, Civil Liberties Series – LIBE 104 EN –

11 World Migration 2005 – Regional overview selected geographic regions – Migrants in an enlarged Europe, chapter 7. p. 152

12 Moszkal az illegális migrációról 2002. november 12. www.jogiforum.hu (Hennagyij Moszkal, az ukrán kisebbségi és migrációs állami bizottság elnöke)

Embercsempészet – emberkereskedelem

Az illegális migrációhoz a jelenséget körülölelő számtalan bűncselekmény közül, legszorosabban talán az embercsempészet (amelynek fő célja az illegális módon történő határátlépés, illetve beutazás elősegítése), illetve az emberkereskedelem (amely az áldozattá váló személyek önrendelkezési jogait sértve, kizsákmányolásukra, kihasználásukra irányul) kötődik. A két fogalmat, illetve az illegális migráció jelenségét a hétköznapi ember gyakran együtt kezeli. Ukrajna esetében az emberkereskedelem leggyakrabban a nők szexuális célból történő kereskedelmére irányul, amely során többször embercsempészek közreműködésével jutnak el az áldozattá vált nők már nem csak a korábbi „nyugat-európai” térségbe, hanem Európa déli területeire, így a Balkánra is.

Tény, hogy a Nyugat-Európába, illetve a Balkánra irányuló, többségében emberkereskedők közreműködésével lezajló illegális migráció jól jövedelmező üzletággá nőtte ki magát, amelyet a szervezett bűnözéssel való összefüggései még komolyabb veszéllyé formálnak. Az ukrajnai bérekhez képest magas jövedelmet ígérő külföldi munkalehetőségek (pl. felszolgáló, háztartási alkalmazott, táncos) ígéretével sokan legálisan, sokan illegálisan lépik át a határt, azonban végeredményként prostitúcióra kényszerülnek. Egy, a témában készült tanulmány¹³ szerint az 1990-es években több mint 100 ezer nő vált emberkereskedelem áldozatává. Nagy részük (85%) megtévesztve került nyugatra.

A tranzit jellegű migráció szempontjából, mivel Ukrajna területe mind a nagy távolságú, pl. Afganisztán, Irak, Kína térségéből érkező migrációban, mind az ún. közepes távolságú migrációban érintett, a migráció távolságának nagyságával párhuzamosan a háttérben egyre szervezettebb, határokon átnyúló, nemzetközi embercsempész csoportokat, illetve együttműködést lehet feltételezni. Különösen érintettek az általában perifériaterületként megjelenő határtérségek, ahol a megélhetési forrást biztosító munkalehetőségek korlátozottsága a térség viszonyait és adottságait jól ismerő helyi lakosság körében is táptalajt biztosítanak az illegális tevékenységeknek.

Az illegális migrációban rejlő hatalmas pénzüsszegek természetes vonzerőként jelennek meg, ami csak tovább nehezíti az ellene való fellépést. A Nyugat-Európába irányuló illegális migráció során több ezer euró (pl.: 2003-ban Afganisztánból 4–6 ezer USD, Kínából 10–15 ezer USD, Moldovából 1,5–2 ezer Euro¹⁴) is az embercsempészekhez kerülhet.

Nem elhanyagolható azoknak az illegális migrációra ráépült embercsempész hálózatoknak a szerepe sem, akik „szervezett” továbbhaladási lehetőségeket kínálnak az országon áthaladni vágyóknak. Az embercsempészet „üzletággá” válásával kapcsolatosan számtalan médiainformáció lelhető fel, így az egyik Internetes

13 Caught Between East and West, Ukraine Struggles with Its Migration Policy – By Olena Malynovska – National Institute for International Security Problems, Kyiv January 2006 Transit, Illegal Migration, and Human Trafficking, www.migrationinformation.org

14 Irregular Migration and Human Smuggling in Central and Eastern Europe – Presentation at the 9th international metropolis conference – Geneva, 2004.09.29. www.icmpd.org/uploadimg/

hírórtál¹⁵ írása közel 1000-re teszi Oroszországban azoknak a turisztikai cégeknek a létét, amelyek az illegális migránsok utaztatásával foglalkoznak.

Ukrajna – megtett lépések

Az 1991-ben önállóvá vált állam fontos feladata volt saját migrációs politikájának kialakítása, majd a témával foglalkozó nemzetközi szervezetekhez való csatlakozás és a vonatkozó nemzetközi normák átvétele. Tény, hogy az elmúlt évtizedben Ukrajna számos lépést tett az országot érintő migráció „kezelése” terén. Példaként említhetők az ENSZ (UNHCR) és az IOM (International Organization for Migration) ukrainai szerepe, a megkötött együttműködési megállapodások, és a különböző illegális migráció „megelőzésére” vonatkozó programok végrehajtása. A témával foglalkozó ukrán szakemberek azonban többek között a különböző intézmények tevékenységeinek összehangolt működését, egyes jogszabályi hiányosságok megszüntetését, vagy akár a határőrizeti szervek átfogó fejlesztését is fontos feladatnak tartják a probléma kezelése érdekében.

Egyértelmű, hogy mind Ukrajna, mind az Európai Unió számára kiemelten fontos az illegális migráció kezelése, amelyre uniós segítség és források nélkül észak-keleti szomszédunk önmagában aligha képes. Az Unió ezirányú segítsége mellett, amely az elmúlt években is megmutatkozott és több tízmillió euroval támogatta a vonatkozó projekteket, az ukrán hatóságokkal és határőrizeti feladatokat ellátó szervekkel való együttműködés mindenképpen előrelépést jelenthet a határőrizet és a határbiztonság, így közvetve az illegális migráció feltartóztatása terén is. Az Unió támogatásával létrejövő menekültek ideiglenes befogadására alkalmas központok (Kijev, Harkov, Odessza, Kárpátalja) kialakítása a feltartóztatott migránsok elhelyezésében segíthet. A menekült táborokban lévő állapotok kapcsán egyes jogvédő szervezetek (így pl. a Human Rights Watch), azonban fenntartásaiknak adnak hangot. Az ország területén elfogott, vagy visszatoloncolt illegális emigránsok zsúfoltsággal, és megalázó körülményekkel szembesülnek.¹⁶

Komoly problémát jelent keleti szomszédunk számára a feltartóztatott migránsok visszatoloncolása is. Egyes túlnépesedett ázsiai országok migrációt hallgatólagosan támogató lépései mellett, a pénzügyi nehézségek, a migránsok kiindulási helyének megállapítása, vagy éppen a megfelelő diplomáciai kapcsolatok és egyezmények hiánya nehezíti a feladat végrehajtását. Mégis Ukrajna számára talán az egyik legfontosabb feladat az illegális migránsok „kitoloncolását” lehetővé tevő kétoldalú megállapodások létrehozása, hiszen e nélkül az országra nehezedő jelentős anyagi és szociális terhek csak tovább súlyosbodnak.

A 2006 novemberében Helsinkiben megtartott EU–ukrán csúcson, amellyel együtt megállapodás született az ukrán állampolgároknak az Európai Unió területére történő belépéshez szükséges vízum megszerzésének könnyítéséről, szerződést kötöttek az illegális bevándorlók hazatoloncolásáról is, amely értelmében 2009-től Ukrajna ki-

---

15 Ráczi Béla: Árkot ásnak Ukrajna és Oroszország között – www.karpatinfo.org – 2005. 11. 19.

16 Forrás: karpatinfo.net

toloncolás esetén visszafogad minden rajta keresztül érkezett illegális bevándorlót. Az Ukrajna és az Európai Unió között életbe lépő ún. „readmission treaty” (visszafo-gadási egyezmény) talán az egyik legfontosabb mérőföldkő fenti viszonylatban az ille-gális migráció kezelése terén.

Az előzőekben bemutatott migrációs nyomás kezelése és a problémák enyhítése érdekében, a jövőben mind az Unió, mind Ukrajna részéről a kétoldalú egyezmé-nyek jelenthetik az egyik fontos továbblépési lehetőséget. Az Unió részéről a cél nem a migráció tiltása, hanem annak illegális megjelenési formájából ellenőrzött keretek közé történő terelése lehet.

Napjainkig Ukrajna számos országgal, így Magyarországgal, Szlovákiával, Len-gyelországgal, Moldáviával, Grúziával, Törökországgal, Bulgáriával, Lettországgal, Litvániával, Türkmenisztánnal, Üzbegisztánnal és Svájjal már megkötötte ezirányú bilaterális megállapodását, azonban a számára talán legfontosabb két országgal Oroszországgal és Belarussziával a megállapodás létrehozása még hátravan.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Churnak, Viktor–Shapovalova, Natalia–Kazmierkiewicz, Piotr: Ukraine’s policy to control illegal migration – International Centre for Policy Studies (Kyiv, Ukraine) / Institute for Public Affairs (Warsaw, Poland) – Kyiv 2006,
- Fehér Lenke dr. (Szerk.): Kézikönyv az emberkereskedelem megelőzéséről és kezeléséről – Budapest 2004, Nemzetközi Migrációs Szervezet (IOM) budapesti regionális iroda <http://www.iom.hu> ISBN-92-9068-203-5
- Malynovska, Olena: Caught Between East and West, Ukraine Struggles with Its Migration Policy, National Institute for International Security Problems, Kyiv January 2006, Transit, Illegal Migration, and Human Trafficking, www.migrationinformation.org
- Kaszó Róbert: Az új ukrán katonai doktrína: út a NATO-tagság felé? Európai Integráció, 2005.05.23. – Új Honvédségi Szemle
- Pavliuk, Oleksandr–Tedstrom, John E.: Ukraine and the West: Policies for progress – Eastwest Institute – Policy Brief, July 2002, Vol.1 No 4
- Szabó A. Ferenc: A migráció biztonságpolitikai jelentősége az EU-bővítés tükrében Hadtudomány X. évfolyam, 4. szám, www.zmne.hu/kulso/mhht/hadtudomany/2000
- Tóthné dr. Demus Mária: Új kihívások a hazánkat érintő illegális migráció kezelésében –tanulmányok, www.kriminalexpo.hu/ueo/2005-03-vegso.pdf
- Uehling, Greta–Asch, Solomon: Unwanted migration: Combating and unwittingly creating irregular migration in Ukraine – New issues in refugee research Working Paper No. 109, Center for the Study of Ethnopolitical Conflict, University of Pennsylvania United States of America, / October 2004 Evaluation and Policy Analysis Unit, United Nations High Commissioner for Refugees CP 2500, 1211 Geneva 2 Switzerland ISSN 1020-7473 www.unhcr.org
- Irregular Migration and Human Smuggling in Central and Eastern Europe – Presentation at the 9th international metropolis conference – Geneva, 2004.09.29. www.icmpd.org/uploading/
- Europol-Organised illegal immigration into the European Union – www.europol.org –
- Ukrinform: news from ukraine issue 3 27.05.05 MAY 27 www.ukraine-embassy.co.il